

Milieurisico's van een aangepast forfaitair spoor in MINAS

Mark de Bode
Hay Hendriks
Jan Janssen

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

© 2010 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Rapport EC-LNV nr. 2010/246
Ede, 2003

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2010/246 en het aantal exemplaren.

Oplage 100 exemplaren

Samenstelling Mark de Bode, Hay Hendriks, Jan Janssen

Druk Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering/Vormgeving en Presentatie
Bezoekadres : Horapark, Bennekomseweg 41
Postadres : Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon : 0318 822500
Fax : 0318 822550
E-mail : Balie@eclnv.agro.nl

Voorwoord

Op verzoek van de Directie Landbouw van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft het Expertisecentrum LNV een verkennende studie uitgevoerd naar de milieugevolgen van de wetwijziging die in juni 2003 door de Tweede Kamer is goedgekeurd. In deze wetwijziging wordt het forfaitaire spoor in het Mineralenaangifte systeem (MINAS) voor de veehouder aantrekkelijker gemaakt.

Deze studie is bedoeld als achtergrond voor de behandeling van de wetwijziging in de Eerste Kamer en kan van dienst zijn bij de vorming van een aangepast mestbeleid naar aanleiding van de Hofuitspraak d.d. 2 oktober 2003. Naar aanleiding van deze uitspraak zal MINAS waarschijnlijk sterk aangepast moeten worden.

Voor deze studie zijn een aantal mensen uit het landbouwbedrijfsleven geconsulteerd. Ik wil deze personen hierbij bedanken voor hun bijdrage.

Ir. H. de Wilde
Waarnemen directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Inhoud wetswijziging	9
1.3 Achtergrond milieurisico	10
1.3.1 Intensieve veehouderij	10
1.3.2 Melkveehouderij	10
2 Werkwijze	13
3 Verslag gesprekken	15
3.1 DLV	15
3.2 ABAB	15
3.3 NVV	16
3.4 Cumela	17
3.5 Hendrix-UTD	18
3.6 ABCTA-Lochem	19
4 Conclusies uit gesprekken	21
4.1 Deelname aan forfaitair spoor	21
4.2 Aanpassing management	22
5 Milieurisico	25
5.1 Beschrijving	25
5.2 Omvang risico	25
Bijlage 1 Berekening benodigd mestvolume in forfaitair spoor	29
Bijlage 2 Vragenlijst	31

Samenvatting

In een amendement heeft de Tweede Kamer op 26 juni 2003 een wetswijziging aanvaard waarin het forfaitaire spoor binnen MINAS voor veehouders aantrekkelijker wordt gemaakt. Het Expertisecentrum LNV heeft een verkennende studie uitgevoerd naar de milieugevolgen van deze wetswijziging.

Voor deze studie heeft het EC-LNV diverse personen uit het landbouwbedrijfsleven geraadpleegd om zich een beeld te kunnen vormen van het aantal bedrijven dat van het verfijnde spoor binnen MINAS over zal stappen naar het forfaitaire spoor en welke aanpassingen de bedrijven in het mineralenmanagement zullen aanbrengen wanneer ze op het forfaitaire spoor zijn overgestapt. Aan de hand van inschattingen van het deelnamepercentage aan het forfaitaire spoor en de aanpassingen in het mineralenmanagement is vervolgens een modelmatige berekening gemaakt van de totale hoeveelheid fosfaat en stikstof die buiten de MINAS-administratie om bemest kan worden.

De geraadpleegde personen uit het bedrijfsleven verwachten dat slechts weinig veehouders de overstap naar het forfaitaire spoor zullen gaan maken. Men verwacht dat maximaal 10% van de varkenshouders en zelfs nog een lager percentage pluimveehouders de overstap zal maken. Op de melkveehouderij heeft deze wijziging naar verwachting nauwelijks invloed.

De lagere deelname wordt veroorzaakt door de volgende aspecten:

1. Het forfaitaire spoor kent geen mogelijkheid tot saldo-opbouw.
2. In de akkerbouw zal vooral vraag zijn naar verfijnde mest.
3. Er zal geen verschil optreden in mestafzetkosten tussen het forfaitaire en verfijnde spoor.
4. Ongunstige forfaits.

Uit de analyse blijkt dat alleen bedrijven met een hoger mestvolume per dier dan het gemiddelde voor het forfaitaire spoor zullen kiezen. Deze bedrijven hoeven in het forfaitaire spoor niet alle in het jaar geproduceerde mest meer van het bedrijf af te voeren. Uit de gesprekken met het bedrijfsleven blijkt dat deze mest in veel gevallen op het eigen bedrijf of in de directe omgeving wordt aangewend bovenop de wettelijk toegestane hoeveelheid. Het gaat hier dus om overbemesting.

Indien 10% van de varkenshouders en 5% van de pluimveehouders voor het forfaitaire spoor kiezen en de spreiding in het mestvolume per dier een standaardafwijking kent van 20%, zal er ongeveer 1 miljoen kg fosfaat en 1,7 miljoen kg stikstof buiten de MINAS-administratie blijven. Deze mest zal vooral op het eigen bedrijf of in de onmiddellijke omgeving worden aangewend. Aangezien de meeste intensieve veehouderij bedrijven in de concentratiegebieden liggen, zal het risico op overbemesting daar het grootst zijn. Met de hier genoemde uitgangspunten kan er daar per ha kan een overbemesting plaats hebben van 8 tot 38 kg fosfaat en van 14 tot 64 kg stikstof, afhankelijk waar de mest wordt aangewend. Indien alle mest op het eigen bedrijf wordt aangewend dan gelden de hoge waarden, maar is het overbemeste areaal beperkt tot ongeveer 30.000 ha. Als de mest wordt verdeeld over al het maïsland in de concentratiegebieden dan gelden de lage waarden en bedraagt het overbemeste areaal ruim 100.000 ha.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Mineralen aangifte systeem (MINAS) biedt landbouwers de mogelijkheid om een verfijnde of een zogenaamde forfaitaire aangifte te doen. Het nadeel van een verfijnde aangifte is dat het grotere administratieve lasten geeft voor de ondernemer maar daar staat tegenover dat het een intensievere bedrijfsvoering mogelijk maakt. De forfaitaire aangifte is eenvoudig maar is in het huidige stelsel onaantrekkelijk gemaakt. De reden is dat het forfaitaire systeem geen rekening houdt met de mineralenefficiency op het bedrijf en daardoor een grotere belasting voor het milieu veroorzaakt.

In een eerder onderzoek van het Expertisecentrum LNV is onderzocht of het aantrekkelijker maken van het forfaitair spoor mogelijkheden biedt voor de vermindering van de administratieve lasten op het bedrijf (Vereenvoudiging van MINAS EC rapport 2003/184). Een belangrijk nadeel van het aantrekkelijk forfaitair spoor is het grotere risico van overbemesting.

In een amendement ingediend door de heer van de Brink (amendement 'van de Brink') heeft de Tweede Kamer op 26 juni 2003 een wetwijziging aanvaard waarin het forfaitaire spoor binnen MINAS voor veehouders aantrekkelijker wordt gemaakt. Deze wetwijziging zal binnenkort in de Eerste Kamer worden behandeld.

In dit rapport wordt aan de hand van een aantal interviews met verschillende deskundigen met praktijkkennis, ingeschat wat de milieugevolgen zijn van deze wetwijziging.

1.2 Inhoud wetwijziging

De wetwijziging houdt in dat met terugwerkende kracht tot 1 januari 2003 in het forfaitaire spoor binnen MINAS de forfaits voor de excretie van stikstof en fosfaat per dier en de gehalten aan stikstof en fosfaat in mest worden vastgesteld op de gemiddelde waarden, zoals die in de praktijk ook voorkomen. Op dit moment zijn deze forfaits nog vastgesteld op een waarde, die ongunstig is voor de veehouder. Op deze manier probeerde de wetgever de ondernemers te stimuleren van het verfijnde spoor gebruik te maken.

De wetwijziging heeft alleen betrekking op de forfaits, die van invloed zijn op de afvoer van dierlijke mest van een bedrijf. Het forfait voor de gewasonttrekking blijft ongewijzigd. Daarnaast wijzigt er niets aan de systematiek van het forfaitaire spoor in relatie tot het verfijnde spoor. Dit betekent dat in het forfaitaire spoor de verrekeningssystematiek niet kan worden toegepast, alleen binnen het verfijnde spoor bestaat de mogelijkheid om een heffing in het ene jaar te verrekenen met een saldo in een ander jaar binnen een periode van zes jaar.

De overgang van het forfaitaire spoor naar het verfijnde spoor en omgekeerd is nergens geregeld. Een ondernemer moet voor een bepaald jaar een keuze maken in welk spoor hij aangifte wil doen, het jaar daarna moet hij die keuze opnieuw maken.

1.3 Achtergrond milieurisico

1.3.1 Intensieve veehouderij

In het forfaitaire spoor moeten de bedrijven rekenen met forfaits voor de excretie per dier en de mestsamenvestelling. Voor een intensieve veehouderij betekent dit dat de aanvoer van mineralen wordt bepaald door excretie per dier. Dit is in het forfaitaire spoor dus voor alle bedrijven gelijk, ongeacht of de werkelijke excretie hoog of laag is. Ook in het forfaitaire spoor moet in MINAS aanvoer en afvoer met elkaar in balans zijn. De bedrijven moeten dus een bepaalde hoeveelheid mest afvoeren. Aangezien ook de mestsamenvestelling forfaitair is vastgesteld, dienen de bedrijven een hoeveelheid mest in tonnen of kuub af te voeren die vooraf vast staat (zie bijlage I). Bedrijven met een laag waterverbruik en daardoor een laag mestvolume per dier zullen dit mestvolume niet hebben. Deze bedrijven zullen waarschijnlijk voor het verfijnde spoor kiezen, omdat het betalen van een heffing duurder is dan bemonstering en analyse van mest.

Indien bekend is hoeveel bedrijven gebruik maken van het forfaitaire spoor en in welke mate het mineralenmanagement op die bedrijven is aangepast, kan worden geschat hoeveel kg fosfaat en stikstof er op die bedrijven in werkelijkheid meer wordt geproduceerd dan volgens de mineralenaangifte blijkt. Deze hoeveelheid wordt verondersteld een milieurisico te vormen, omdat het voor een veehouder aantrekkelijk is deze hoeveelheid mest extra op eigen bedrijf of tegen geringe kosten voor transport in de onmiddellijke omgeving af te zetten.

Voorbeeld voor vleesvarkens:

De forfaits bedragen excretie 4,6 kg fosfaat/dier en het gehalte 3,8 kg fosfaat/m³. Dit betekent dat een bedrijf 1,2 m³ per dier aan mest af moet voeren. Stel een bedrijf heeft een werkelijke excretie van 5,2 kg fosfaat per dier maar een mestvolume van 1 m³ per dier. Alhoewel het excretieforfait voor hem erg gunstig is kan hij er niet mee uit de voeten. Als hij kiest voor het forfaitaire spoor is zijn excretie weliswaar 4,6 kg/dier maar is zijn gehalte 3,8 kg fosfaat/m³ i.p.v. de daadwerkelijke 5,2 kg fosfaat/m³. Hij moet dus 1,2 m³/dier afvoeren en die heeft hij niet. Een bedrijf daarentegen met een excretie van 4,2 kg/dier en een mestvolume van 1,4 m³/dier kan wel met het forfaitaire spoor uit de voeten. De forfaitaire excretie is weliswaar ongunstig, maar het forfaitaire gehalte in de mest is dermate gunstig 3,8 i.p.v. de daadwerkelijke 3,0 kg/m³ dat het bedrijf in het forfaitaire spoor maar 1,2 m³/dier hoeft af te voeren i.p.v. de aanwezige 1,4 m³. De resterende hoeveelheid (0,2 m³) is het milieurisico. In dit geval dus 0,2*3 = 0,6 kg fosfaat per dier. Omdat deze hoeveelheid niet hoeft worden afgevoerd zal deze mest op de eigen grond of in de directe omgeving worden afgezet.

	Voer- efficiency	Water- efficiency	Verskil met forfaitaire norm	Gehalte P in de mest	Milieurisico
	g P excretie per dier	Volume mest per dier	M ³ mest per dier	Kg P per M ³ mest	Kg P per dier dat niet wordt afgevoerd
Hoog	4,2	1	-0,2	4,2	0
Gemiddeld/for- faitaire norm	4,6	1,2	0	3,8	0
Laag	5,2	1,4	+0,2	3,7	0,74
Hoog resp laag	4,2	1,4	+0,2	3	0,6

1.3.2 Melkveehouderij

In de melkveehouderij zullen bedrijven proberen binnen het huidige MINAS geen mest af te hoeven voeren. Mestafvoer leidt tot hoge extra bedrijfskosten. In het verfijnde spoor binnen MINAS is een hogere dierlijke mestgift mogelijk dan in het

forfaitaire spoor. Het forfaitaire spoor kent een vast afvoerforfait voor gras, dat aan de lage kant is en een ongunstig N-excretiefactor.

Met het amendement 'v/d Brink' wordt alleen het ongunstige N-excretie per melkkoel aangepast, de fosfaatexcretie blijft ongeveer gelijk en de afvoerforfaits blijven ongewijzigd. Het forfaitaire systeem wordt voor de melkveehouderij daardoor niet aantrekkelijker doordat slechts een onderdeel van het forfaitaire systeem wordt aangepast en bedrijven daardoor gedwongen worden mest af te voeren die in een verfijnd systeem op het bedrijf kan blijven.

2 Werkwijze

In deze studie staat de vraag centraal wat de milieugevolgen van het amendement “v/d Brink” zijn. Om deze vraag te kunnen beantwoorden dient allereerst de vraag beantwoord te worden hoeveel bedrijven van het forfaitaire spoor gebruik zullen maken en vervolgens in hoeverre deze bedrijven hun management hierop zullen aanpassen. Op basis van de antwoorden op deze vragen zullen de milieugevolgen op nationaal niveau worden ingeschat.

De vragen over het aantal bedrijven dat van het forfaitaire spoor gebruik zal maken en de mate van aanpassing van het mineralenmanagement van die bedrijven zijn geschat. De schattingen zijn gedaan op basis van gesprekken die zijn gevoerd met een aantal organisaties, met praktijkkennis op het gebied van mest. De volgende organisaties zijn voor de beantwoording van de vragen geconsulteerd:

- DLV, vanwege de adviesfunctie van deze organisatie richting veehouders;
- ABAB, vanwege inzicht in de administratie van de veehouders;
- NVV, vanwege de kennis over wat er leeft bij de intensieve veehouderij (met name de varkenshouderij);
- Cumela, vanwege de kennis over de mesthandel en -distributie;
- Hendrix-UTD-voeders en ABCTA, vanwege het inzicht in de administratie van de veehouders en de kennis over het voermanagement in de intensieve veehouderij.

Ter voorbereiding voor het gesprek is aan de bovengenoemde organisaties een analyse van de problematiek en een lijst met vragen opgestuurd (bijlage II).

Uit de gesprekken is vervolgens een antwoord op de gestelde vragen gedestilleerd. Indien bekend is hoeveel bedrijven gebruik maken van het forfaitaire spoor en in welke mate het mineralenmanagement op die bedrijven is aangepast, kan worden geschat hoeveel kg fosfaat en stikstof er op die bedrijven in werkelijkheid meer wordt geproduceerd dan volgens de mineralenaangifte blijkt. Deze hoeveelheid wordt verondersteld een milieurisico te vormen, omdat het voor een veehouder aantrekkelijk is deze hoeveelheid mest extra op eigen bedrijf of tegen geringe kosten voor transport in de onmiddellijke omgeving af te zetten.

Voor een kwantitatieve benadering van het milieurisico is de volgende werkwijze gehanteerd.

Aangenomen is dat alleen bedrijven met een hogere mestproductie dan de forfaitaire mestproductie (= forfaitaire excretie/forfaitair gehalte in de mest) van het forfaitaire spoor gebruik kunnen maken (zie paragraaf 1.3.1). Voor de bedrijven met een hoger mestvolume is een gemiddeld mestvolume bepaald. Dit mestvolume is bepaald door aan te nemen dat de spreiding van het mestvolume normaal verdeeld is en dat vooral de 40% bedrijven met het hoogste mestvolume gebruik zullen maken van het forfaitaire spoor. Door dit mestvolume te vermenigvuldigen met het forfaitaire gehalte in de mest (gecorrigeerd voor verdunning vanwege hoger mestvolume) kan worden berekend hoeveel fosfaat/stikstof per dier een milieurisico vormt. Uit het deelnamepercentage van het forfaitaire spoor kan het aantal dieren worden afgeleid dat een milieurisico vormt.

Het milieurisico uitgedrukt in kilo's fosfaat en stikstof wordt berekend door vermenigvuldiging van het aantal dieren dat aan het forfaitaire spoor deelneemt met het fosfaat/stikstofrisico per dier.

Het milieurisico per ha grond kan vervolgens worden berekend door dit milieurisico te delen door het aantal hectares grond waarop deze risicomest aangewend zou worden. Dit aantal ha ligt tussen het aantal ha in eigendom bij niet grondgebonden intensieve veehouderij bedrijven en het totaal aantal ha maïsland in de concentratiegebieden zuid en oost. De onderkant van de bandbreedte wordt bepaald door het aantal ha in eigendom van de intensieve veehouderij bedrijven. De ha in eigendom zullen als eerste in aanmerking komen om de mest, die buiten de boeken blijft, op aan te wenden. De veehouder is dan immers geen afzetkosten voor de mest kwijt en hoeft met niemand wat te regelen. In veel gevallen zal de intensieve veehouder echter te weinig eigen grond hebben om alle mest, die buiten de boeken blijft op eigen grond aan te wenden. In dat geval zal hij de mest in de directe omgeving aan willen wenden. Dit bespaart de veehouder aan afzetkosten. Aangezien de mest ook bij de ontvanger buiten de boeken blijft, zijn er relatief makkelijk ontvangers voor de mest te vinden. Ingeschat wordt dat de mest dan vooral op maïsland wordt aangewend, omdat dit gewas goed tegen hoge mestgiften bestand is.

3 Verslag gesprekken

3.1 DLV

Het bedrijf DLV is een adviesorganisatie en geeft advies aan veehouders over de verschillende aspecten van de bedrijfsvoering waaronder het mineralenbeheer.

Naar de mening van de DLV zal slechts ongeveer 5% van de varkenshouders gebruik gaan maken van het forfaitaire spoor, in de pluimveehouderij zal dit percentage naar verwachting zelfs nog lager liggen. De voornaamste oorzaak voor de geringe deelname aan het forfaitaire spoor moet volgens DLV worden gezocht in het ontbreken van de mogelijkheid tot saldo-opbouw in het forfaitaire spoor.

De meerderheid van de varkens en pluimveebedrijven heeft op dit moment een saldo opgebouwd. Onduidelijk is hoe dit saldo precies ontstaat, de indruk bij de DLV is dat de oorzaak hiervoor gezocht moet worden in de diernormen, de voorraden die in 1998 meegenomen konden worden en de diverse uitzonderingsregelingen.

Het forfaitaire spoor zal alleen aantrekkelijk zijn voor bedrijven die op dit moment gemiddeld heffing betalen en een hoog mestvolume per dier hebben. Deze bedrijven zullen dus in de regel lagere gehalten aan fosfaat en stikstof in de mest hebben dan de forfaitaire waarden. Deze forfaitaire bedrijven zullen vervolgens slechts het volume aan mest afvoeren dat zij administratief volgens het forfaitaire spoor verplicht zijn af te voeren. Het resterende volume aan mest zal op het bedrijf of in de onmiddellijke omgeving worden aangewend. Dit geldt overigens ook voor bedrijven die saldo hebben opgebouwd. Indien deze bedrijven een ruim saldo hebben opgebouwd zullen zij dit saldo gebruiken om niet alle mest meer af te hoeven voeren.

De volumes aan mest die na de wetswijziging in het forfaitaire spoor afgevoerd moeten worden (tabel 1) zijn volgens de DLV hoger dan gemiddeld in de praktijk voorkomt. Ook dit dwingt veel varkenshouders al om van het verfijnde spoor gebruik te maken. Daar staat weer tegenover dat varkenshouders en pluimveehouders zullen proberen gebruik te maken van verschillende mestcodes per diersoort. Varkenshouders en pluimveehouders zullen de neiging hebben om de voor hen meest gunstige mestcode te kiezen.

Voor de melkveehouderij zal het forfaitaire spoor ongunstig blijven. Het belangrijkste argument voor melkveehouders om voor het verfijnde spoor te kiezen is de grote vrijheid om verschillende managementmaatregelen (hogere gewasonttrekking) te kunnen nemen om aan de verliesnormen te voldoen. Dit blijft na de wetswijziging ongewijzigd.

3.2 ABAB

Het bedrijf ABAB is een accountantsbureau met veel klanten in de landbouw. ABAB heeft de indruk dat de meeste varkenshouders gebruik zullen blijven maken van het verfijnde spoor. In het gesprek werden hiervoor de volgende argumenten gegeven:

- varkenshouders zijn bang hun (mogelijk) opgebouwde saldo te verliezen als ze overstappen van het verfijnde naar het forfaitaire spoor (onduidelijk is onder welke voorwaarden gewisseld kan worden tussen forfaitair en verfijnd);
- akkerbouwer wil weten welke kwaliteit mest hij krijgt;
- akkerbouwer krijgt steeds meer te maken met een kwaliteits-bedrijfs-certificering, waarbij hij moet verantwoorden wat hij heeft bemest (dus ook de samenstelling van de dierlijke mest moet bekend zijn);
- in de loop van de jaren zijn in het systeem allerlei wijzigingen aangebracht om het verfijnde systeem beter uitvoerbaar te maken/voor een bepaalde groep bedrijven aantrekkelijker te maken, onduidelijk is welke punten dan meegenomen worden naar het forfaitaire systeem.

ABAB is niet in staat een gedetailleerde analyse van het effect op het mineralenmanagement te geven, omdat de mineralenaangifte van varkensbedrijven voor een groot deel door vertegenwoordigers van de voerleverancier worden ingevuld. Over de concrete wijzigingen in het voederregime dat een varkenshouder gaat uitvoeren hebben de medewerkers van ABAB dan ook geen inzicht. Waarschijnlijk zullen er weer meer goedkopere voeders, met hogere gehalten aan fosfaat en stikstof, gevoerd gaan worden.

Daar waar mogelijk zullen ondernemers voordat ze overstappen het saldo te gelde maken. Dit is mogelijk door mest niet af te laten voeren tegen hoge kosten, maar op het eigen bedrijf uit te rijden.

Een mogelijk gevolg kan zijn dat veehouders afwisselend forfaitair en verfijnd aangifte gaan doen en dan gaan schuiven met voorraden. Dit kan bijvoorbeeld als het mestvolume geringer is dan het forfait. In het jaar van verfijnde aangifte zal dan minder mest afgevoerd worden (en dus geringere afvoerkosten, mogelijk nog versterkt door dan zoveel als mogelijk hoog geconcentreerde mest af te voeren). Het jaar er op volgend wordt forfaitair mest afgevoerd, tot aan de verplichte afvoer (dit betekent interen op voorraad).

Mogelijk dat met voer aankopen de omgekeerde werkwijze wordt gevolgd.

In de kennismaking kwamen ook de varkensrechten/fosfaatrechten aan de orde. Bij een discussie in een studiegroep van varkenshouders bleek de meerderheid van de varkenshouders van mening dat de varkensrechten beter behouden kunnen blijven, omdat dit een soort marktbescherming geeft (productiebeperving, bescherming van de markt)

3.3 NVV

De NVV is een belangenorganisatie voor de sector varkenshouderij.

Op de vraag, welk deel van de varkenshouders zullen gaan deelnemen aan het forfaitaire systeem kan de NVV geen eenduidig antwoord geven. Het antwoord is afhankelijk van de periode waarop het antwoord betrekking moet hebben (dit jaar of over een paar jaar) en van de invulling van het forfaitaire systeem.

- Op de korte termijn (dit jaar en volgend jaar) ziet de NVV maar een beperkt aantal varkenshouders van het forfaitaire spoor gebruik maken. Redenen hiervoor zijn dat:
- veel bedrijven binnen de wettelijke normen een saldo hebben opgebouwd en dat saldo eerst nog ten gelde willen maken (lees: mest zonder bonnen afvoeren). Bedrijven die geen saldo hebben zullen waarschijnlijk vrij snel overstappen naar het forfaitaire systeem;
  - de forfaitaire gehalten in de mest voor vleesvarkensmest te laag zijn vastgesteld.

Wel wordt gesteld dat op termijn “alle” varkensbedrijven zullen overschakelen. Voorwaarde hierbij is dan wel dat ook in het forfaitaire spoor gesaldeerd kan worden, er rekening gehouden wordt met voorraden en er bandbreedtes in de gehalten in de mest worden toegestaan. Een varkenshouder wil de voorraad mest mee kunnen nemen naar het volgende jaar omdat hij dan beter kan inspelen op de prijs bij de afzet

van mest, en niet meer gedwongen is aan het einde van het jaar een hoeveelheid mest tegen een hoge prijs af te moeten zetten. Over het aantal bedrijven dat zonder deze nadere voorwaarden aan het forfaitaire spoor zal deelnemen kon de NVV geen uitspraak doen.

Volgens de NVV zullen veel akkerbouwers gebruik willen maken van forfaitaire mest en dus ook voor het forfaitaire spoor kiezen. Door te kiezen voor het forfaitaire spoor weten de akkerbouwers vooraf waar ze aan toe zijn en zullen niet worden geconfronteerd met onverwachte MINAS-heffingen. Volgens de NVV werkt het forfaitaire systeem daardoor gunstig uit voor het milieu, omdat in het forfaitaire spoor dierlijke mest meer kunstmest verdringt dan in het verfijnde spoor het geval is. Als voorbeeld voor bovenstaande ontwikkeling werd de bezitters van kleine hoeveelheden grond aangehaald. Door de administratieve rompslomp zijn deze bezitters nu vaak niet bereid dierlijke mest te ontvangen. Bij een forfaitair systeem zullen zij wel dierlijke mest accepteren.

Fytase in varkensvoer blijft, omdat fytase een aantal voordelen heeft in de mineralenhuishouding van varkens (de kosten van fytase toevoeging wegen op tegen de toevoeging van voederfosfaat). Desondanks onderkende de NVV wel dat het forfaitaire spoor een ongunstige effect zou kunnen hebben op het gebruik van met name fostaatarm voer. Om dit te ondervangen stelt de NVV het volgende voor. De NVV pleit voor een systeem van 3 niveaus van mineralen excretie per dier (Laag/Middel/hoog), met voor iedere groep een forfaitaire excretie norm. De varkenshouder kiest dan aan het begin van het jaar (vooraf) volgens welk regime hij zal gaan werken. Op basis van dit regime moet hij voor een aantal kilogrammen stikstof mestafzetovereenkomsten (MAO) afsluiten. De NVV pleit dus voor een koppeling tussen geproduceerde stikstof en plaatsingsruimte.

3.4 Cumela

Cumela is de belangenorganisatie voor onder andere de bedrijven die de mestdistributie verzorgen.

Volgens CUMELA zullen akkerbouwers een onderscheid maken tussen “forfaitaire mest” en “verfijnde mest”. Akkerbouwers zullen in eerste instantie kiezen voor het verfijnde spoor. Dit wordt veroorzaakt doordat het verfijnde spoor:

- meer uitzonderingen kent;
- een grotere stikstofafvoer biedt, waardoor de akkerbouwer meer meststoffen (organisch/anorganisch) kan aanwenden;
- een daadwerkelijke weergave is van de aangevoerde mineralen, dit in tegenstelling van forfaitaire mest.

Aangezien de voorkeur van akkerbouwers uitgaat naar het verfijnde spoor zullen akkerbouwers dus ook “verfijnde mest” willen hebben. Afgezien van de verplichting uit het verfijnde spoor gaat de voorkeur van een groot aantal akkerbouwers sowieso al uit naar verfijnde mest omdat de akkerbouwer dan enige kennis heeft over de bemestingswaarde van de aangevoerde mest. CUMELA geeft aan dat de akkerbouwer bereid is voor “verfijnde mest” te betalen. Dit in tegenstelling tot “forfaitaire mest”. Er zijn akkerbouwers met voldoende bemestingsruimte in het bemestingsplan die bereid zijn “forfaitaire mest” te accepteren. Deze akkerbouwers willen deze mest niet voor de bemestende waarde, maar voor de inkomsten. Voor de afzet van “forfaitaire mest” moet dus worden betaald aan de akkerbouwer. Volgens CUMELA zal het in de ophaalbijdrage voor de varkenshouder per saldo weinig uitmaken of hij “verfijnde mest” of “forfaitaire mest” aan de intermediair aflevert. In beide situaties zal de ophaalbijdrage ongeveer 10 Euro per kuub bedragen. Voor “verfijnde mest” is dit bedrag opgebouwd uit 8,50 Euro vervoer en afzet en 1,50 Euro bemonstering en analyse en voor “forfaitaire mest” gaat het alleen om vervoer en afzet van mest (het voordeel voor de varkenshouder vervalt daarmee). De mest moet echter wel bemonsterd en geanalyseerd worden t.b.v. de afzet bij de ‘verfijnde’ akkerbouwer.

CUMELA heeft het beeld dat de intensieve veehouderij dit jaar weinig gebruik zal maken van het forfaitaire spoor. Ondanks het feit dat de wetswijziging met terugwerkende kracht tot 1 januari 2003 ingaat zien de intermediairs eigenlijk nog geen toename in het aanbod van forfaitaire mest.

Volgens CUMELA zal de druk bij de intensieve veehouderij om verkeerde mestcodes in te vullen gaan toenemen in het forfaitaire spoor. Dit betekent dat er een 'MINAS-gat' ontstaat omdat de intermediair en akkerbouwer de mest 'verfijnd' toepassen.

Daarnaast is CUMELA van mening dat voor de intermediaire sector de uitvoeringskosten door de wetswijziging zullen toenemen, indien de intensieve veehouderij veel gebruik zal gaan maken van het forfaitaire spoor. Een loonwerker moet namelijk twee gescheiden meststromen gaan verwerken en administreren. Volgens CUMELA zal dit ook voor de overheid extra lasten met zich mee kunnen brengen, aangezien Bureau Heffingen als extra de forfaitaire gegevens moet gaan verwerken.

3.5 Hendrix-UTD

Hendriks-UTD is een voerleverancier voor de veehouderij.

Op de vraag of de varkenshouder zal overschakelen op de forfaitaire mineralenaangifte wordt gezegd dat varkenshouders dit slechts beperkt zullen doen. De praktijk is inmiddels gewend aan de boekhouding. Forfaitair geeft geen mogelijkheid voor middeling bij schommeling in afzetmogelijkheden van de mest.

Ondanks de mening dat slechts weinig varkenshouders gebruik zullen maken van het forfaitaire spoor zijn er nog wel argumenten waarom varkenshouders toch voor het forfaitaire spoor zouden kiezen:

- De schommelingen in productie in m3 en in kilogrammen mineralen zijn (in de loop van de jaren) maar zeer beperkt.
- Veel varkenshouders denken bij bedrijfsbeslissingen vaak alleen aan de korte termijn. Mogelijk dat dit een reden kan zijn om direct over te schakelen op het forfaitaire systeem, omdat de bemonsteringskosten dan wegvallen.

Erkend wordt dat er situaties zijn waarbij varkenshouders serieus de MINAS hebben bijgehouden, alle mest hebben afgevoerd, en toch (om onverklaarbare redenen) een fikse heffing hebben moeten betalen.

Veevoersektor heeft bij ingang van MINAS, en dus wegvallen van MIAR met stimulans voor fosfaat arm voer, een convenant afgesloten om de weg naar zo laag mogelijk fosfaatgehalte in mest niet te verlaten. Fytase in voer zal blijven omdat fytase de benutting van fosfaat in voer verbetert en is dus een goede vervanger (ook goedkoper) van toevoeging van voederfosfaten. Wat betreft stikstof, dit is afhankelijk van het eiwitgehalte in het voer. Optimaliseren van de eiwitaanvoer is economisch een noodzaak (verspilling door overmaat is economisch zeer onaantrekkelijk). Er wordt weinig verandering in voermanagement verwacht wanneer bedrijven over zouden gaan naar het forfaitaire spoor

Bedrijven met brij-voeding zullen ook verfijnd blijven werken. Brijvoerleveranciers moeten ook een erkenning hebben als veevoerleverancier, en dus de samenstelling van het voer nauwkeurig opgeven.

Mestrechten/dierrechten belemmeren in sterke mate de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven. Veel bedrijven met ontwikkelingsplannen, met afschaffing van de dierrechten in het vooruitzicht, hebben hun plannen in de ijskast gezet op het moment dat besloten werd afschaffing enkele jaren uit te stellen.

3.6 ABCTA-Lochem

ABCTA-Lochem is een voerleverancier voor de veehouderij.

ABCTA stelt dat veehouders meer flexibiliteit hebben wanneer zij geen gebruik maken van het verfijnde spoor. Ze kunnen namelijk op basis van hun mestproductie per dier en de gehalten in de mest vooraf inschatten welk spoor het meeste perspectief biedt. Veel mest en lage gehalten betekent forfaitair, weinig mest en hoge gehalten betekent verfijnd. Enkele boeren zullen in eerste instantie kiezen voor het directe gewin door de mest niet te laten bemonsteren. Echter de akkerbouwer wil weten wat hij krijgt en daardoor zal de veehouder indirect alsnog zijn mest laten bemonsteren of hij zal de mest tegen hogere kosten aan de akkerbouwer kwijt kunnen.

Een aantal zaken zijn met name in de varkenshouderij al algemeen goed geworden, waardoor het verfijnde spoor in principe al geen extra belasting meer is, zoals bijvoorbeeld:

- Toepassing met fytase is nu al voordelig;
- Fasevoeding wordt al algemeen toegepast en is ook economisch voordelig;

Daarbij wordt ook bedoeld dat veel bedrijven zonder grond alle mest al moeten afvoeren en dat de administratie die daar bij hoort wel mee valt. Als er met het verfijnde spoor een minasgat ontstaat heb je natuurlijk wel een probleem. Bovenstaande maakt het kiezen voor het verfijnde spoor aantrekkelijker. Daarentegen leidt de toename van brijvoer vaak in combinatie met het voeren van bijproducten uit de levensmiddelenindustrie vaak tot meer mestvolume en zal daardoor de interesse voor het forfaitaire spoor eerder toenemen. (zie opmerking boven) Vooral zeugenhouderij met brijvoer die tevens een hoge biggenproductie hebben zullen eerder een hoger mest volume productie hebben dan het gemiddelde (forfaitair).

Boeren die kiezen voor het forfaitaire spoor kunnen gaande weg niet meer switchen naar het verfijnd spoor.

Een ander punt is dat de bemonsteringskosten gedrukt kunnen worden door gebruik te maken van mengmonsters. Echter van de ander kant kan dit ook het risico opleveren dat het mengmonster onvoldoende representatief is en daardoor de uitslag voor de gehele partij onvoordelig kan uitpakken.

Door het convenant dat de mengvoerfabrikanten (NEVEDI) met de overheid afgesloten heeft is het risico dat de gehalten aan stikstof en fosfaat in het krachtvoer zullen toenemen bij boeren die gebruikmaken van het forfaitaire spoor niet aan de orde. Temeer omdat het voor de veevoerfabrikanten logistiek nauwelijks goed te regelen om 2 gescheiden voerstromen te produceren en te transporteren. Dit is niet gezegd. De markt vraagt om economie en het gebruik van fytase heeft niet tot nadelige kosten geleid.

Globaal wordt ingeschat dat hooguit 20% van de bedrijven met alleen varkens en weinig grond gebruik zullen maken van het forfaitaire spoor.

4 Conclusies uit gesprekken

Het doel van de gevoerde gesprekken was om een inschatting te kunnen maken van het aantal bedrijven dat gebruik gaat maken van het forfaitaire spoor en de eventuele aanpassingen aan het mineralenmanagement op die bedrijven. In de gesprekken is de melkveehouderij nauwelijks aan de orde geweest. De vooraf gemaakte analyse werd algemeen onderschreven. Voor de melkveehouderij zal de wetswijziging waarschijnlijk dus geen invloed hebben op het deelnamepercentage aan het forfaitaire spoor. Het deelnamepercentage van de melkveehouderij aan het forfaitaire spoor zal dus ongeveer op het huidige niveau van 1% tot 6% blijven.

In dit hoofdstuk worden de hoofdlijnen ten aanzien van de intensieve veehouderij uit de diverse gesprekken gepresenteerd.

4.1 Deelname aan forfaitair spoor

De vooraf gemaakte analyse dat het forfaitaire spoor alleen aantrekkelijk zal zijn voor bedrijven met een groter mestvolume dan gemiddeld werd algemeen onderschreven. Dit betekent dat het forfaitaire spoor voor ongeveer de helft van de intensieve veehouderijbedrijven potentieel interessant zal zijn.

Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat de potentiële deelname van 50% waarschijnlijk niet gehaald zal worden. De lagere deelname wordt veroorzaakt door de volgende aspecten:

1. Het forfaitaire spoor kent geen mogelijkheid tot saldo-opbouw;
2. In de akkerbouw zal vooral vraag zijn naar verfijnde mest;
3. Er zal geen verschil optreden in mestafzetkosten tussen het forfaitaire en verfijnde spoor;
4. ongunstige forfaits

Ad 1) Op dit moment heeft een meerderheid van de bedrijven een saldo opgebouwd. Ondanks dat sommige bedrijven met fikse heffingen zijn geconfronteerd ondanks dat zij alle in dat jaar geproduceerde mest hebben afgevoerd, is de indruk dat bedrijven relatief gemakkelijk een saldo opbouwen.

Een gedeelte van de bedrijven met saldo wil dit saldo blijven gebruiken als een soort buffer om zichzelf wat speelruimte te creëren om “calamiteiten” zoals droge of natte jaren op te kunnen vangen. Een bedrijf met saldo heeft meer flexibiliteit om zelf te bepalen wanneer de mest afgezet moet worden. In het forfaitaire spoor is een bedrijf verplicht ieder jaar weer dezelfde hoeveelheid mest af te zetten, weer of geen weer.

Daarnaast is er een groep van bedrijven met saldo dat het saldo ten gelde wil maken. Deze bedrijven maken het saldo ten gelde door niet alle geproduceerde mest van het eigen bedrijf af te zetten of door de mest zonder bonnen in de onmiddellijke omgeving tegen lage afzetkosten af te zetten. Deze categorie van bedrijven zal als het saldo ten gelde is gemaakt na enkele jaren mogelijk wel gebruik gaan maken van het forfaitaire spoor.

Ad 2) Voor akkerbouwers is het verfijnde spoor veel aantrekkelijker dan het forfaitaire spoor. Het verfijnde spoor levert de akkerbouwers geen extra administratieve lasten op en geeft hen wel extra bemestingsruimte. De forfaits in het verfijnde spoor zijn voor stikstof 40 kg N/ha en voor fosfaat 15 kg/ha hoger. Als akkerbouwers gebruik maken van het verfijnde spoor zullen zij ook mest uit het verfijnde spoor willen hebben. Daarnaast zijn akkerbouwers argwanend t.o.v. de samenstelling van dierlijke mest. Indien zij mest uit het forfaitaire spoor gebruiken, kunnen zij er bij voorbaat vanuit gaan dat de daadwerkelijke gehalten aan stikstof en fosfaat lager zijn dan de gehalten waarvoor zij in MINAS worden afgerekend. Immers alleen de bedrijven met een hoger mestvolume dan gemiddeld maken gebruik van het forfaitaire spoor.

Ad 3) Gezien de voorkeur in de akkerbouw voor verfijnde mest zal er in mestafzetkosten voor de intensieve veehouder weinig verschil zijn tussen het verfijnde spoor en het forfaitaire spoor. Akkerbouwers die forfaitaire mest willen, hebben in het algemeen veel ruimte in hun bemestingsplan. Zij hebben de mest voor de bemesting niet echt nodig, maar hebben binnen de MINAS-normen ruimte om de mest te accepteren. De intensieve veehouder dient daarvoor echter wel te betalen. De akkerbouwer die verfijnde mest wil, heeft de mest ook nodig voor zijn bemestingsplan en is daarvoor dan ook bereid wat te betalen. Ondanks de uitsparing van de bemonsteringskosten zijn de netto mestafzetkosten in het forfaitaire spoor daardoor ongeveer gelijk aan de mestafzetkosten in het verfijnde spoor.

In het forfaitaire spoor moet bovendien elk kalenderjaar een volledige jaarproductie aan mest worden afgevoerd. Dit kan tot gevolg hebben dat de mestafzetkosten aan het einde van het jaar gaan toenemen. Dit effect zit natuurlijk ook in het verfijnde spoor, maar vanwege de verrekeningssystematiek in mindere mate.

Ad 4) Het mestvolume dat moet worden afgevoerd is een resultante van de berekende mineralenexcretie en het gemiddelde gehalten in de mest zoals blijkt uit het databestand van Bureau Heffingen. Het gemiddelde mestvolume in de praktijk is niet onderzocht. Het lijkt dat de benodigde mestvolumes voor de zeugenhouderij gunstiger uitpakken dan voor de vleesvarkenshouderij. Met zeugen met veel biggen per jaar zouden qua mestvolume relatief gemakkelijk gebruik kunnen maken van het forfaitaire spoor.

Vanwege bovengenoemde aspecten wordt algemeen ingeschat dat de deelname aan het forfaitaire spoor, vooral in de eerste jaren, zeer beperkt zal zijn. Slechts de bedrijven die in de afgelopen jaren geen saldo hebben opgebouwd en een hoger mestvolume hebben dan het forfait kunnen potentieel voor het forfaitaire spoor kiezen. Ingeschat wordt dat de deelname daarom niet hoger zal zijn dan 5% tot 10% van de varkensbedrijven en in de pluimveehouderij zelfs nog iets lager. Dit betekent slechts een geringe toename ten opzichte van het huidige deelnamepercentage van MINAS. In 2001 bedroeg het deelnamepercentage aan het forfaitaire spoor van MINAS voor de diercategorie intensief vee 6,1%, voor legkippen 1,8%, voor slachtpluimvee 0,7% en voor varkens 0,3%. Het deelnamepercentage kan na de eerste jaren wel iets gaan toenemen, maar zal toch altijd ruim beneden de 50% blijven.

4.2 Aanpassing management

De verwachting van zowel de veevoerindustrie als de boeren zelf is dat deelname aan het forfaitaire spoor nauwelijks invloed zal hebben op het mineralenmanagement van het bedrijf. Boeren blijven zo efficiënt mogelijk produceren en de veevoerproducenten zullen de voersamenstelling niet aanpassen. In de eerste plaats heeft de veevoerindustrie bij de start van MINAS met de overheid een convenant afgesloten dat zij de weg naar een zo laag mogelijk fosfaatgehalte in de mest niet zullen

verlaten. Daarnaast blijkt dat fytase ook economisch rendabel is. Het is goedkoper dan het toevoegen van voederfosfaten. Ook voor stikstof geldt dat het optimaliseren van de eiwitaanvoer economisch noodzakelijk is.

In brijvoer is de mineralenaanvoer per varken gemiddeld iets hoger dan bij mengvoer, ook het watergebruik ligt bij brijvoer hoger. Toch lijkt de keuze van een varkenshouder voor brijvoer niet bepaald te worden door de keuze voor forfaitaire mineralenaangifte of verfijnde mineralenaangifte. Wel is het zo dat als een varkenshouder al brijvoer voert, hij in het forfaitaire spoor minder kritisch zal zijn op zijn aangevoerde grondstoffen.

5 Milieurisico

5.1 Beschrijving

Uit de gevoerde gesprekken bleek dat iedereen het er over eens is, dat de mest die op papier niet van een intensieve veehouderij hoeft te worden afgezet, in werkelijkheid ook niet afgezet zal worden. Deze mest zal op eigen grond of als men geen eigen grond beschikbaar heeft in de onmiddellijke omgeving zonder vervoersbewijs en tegen minimale kosten worden afgezet. De bedrijven die gebruik maken van het forfaitaire spoor hebben allemaal meer mest dan zij op papier af hoeven te voeren. Op deze bedrijven zal er dus sprake zijn van structurele overbemesting.

De hectares grond waarop deze overbemesting plaats vindt is relatief beperkt. Het gaat hierbij alleen over de grond in eigendom van intensieve veehouderijbedrijven of in de onmiddellijke omgeving daarvan. Het gaat hierbij echter wel om de kwetsbare zandgronden.

In de huidige praktijk vindt ook overbemesting plaats. In de gesprekken werd door de sector aangegeven dat de opgebouwde saldi ook ten gelde gemaakt zullen worden, door minder mest van de bedrijven af te voeren. In dit geval gaat het echter om toevallig opgebouwde saldi, die geen structureel karakter hebben.

5.2 Omvang risico

De in paragraaf werkwijze geschetste methode wordt toegepast voor vier afzonderlijke diercategorieën: vleesvarkens, zeugen, legkippen en slachtpluimvee.

Uitgaande van een normale verdeling van het mestvolume per dier en een potentiële deelname bij de 40% bedrijven met het hoogste mestvolume per dier is het milieurisico per dier bij de bedrijven die deelnemen aan het forfaitaire spoor voor vleesvarkens 0,87 kg fosfaat/dier en 1,6 kg stikstof/dier, bij zeugen 2,72 kg fosfaat/dier en 4,23 kg stikstof per dier, bij legkippen 0,062 kg fosfaat/dier en 0,080 kg stikstof/dier en bij vleeskuikens 0,032 kg fosfaat/dier en 0,057 kg stikstof per dier.

Tabel 1 Berekening van fosfaatrisico per dier

Diercategorie	Mestcode	forfaitair mestvolume (kg/dier)	Gem. mestvolume 40% hoogste bedrijven (kg/dier)	Risico mestvolume (kg/dier)	Gecorrigeerd forfaitair fosfaatgehalte in mest (g/kg)	Fosfaatrisico/dier (kg /dier)
Vleesvarkens	52a	1180	1455	275	3,16	0,87
Zeugen	51	4960	6117	1157	2,35	2,72
Legkippen	32a	22	27,13	3,85	16,1	0,062
Vleeskuikens	39	12	14,8	2,1	15,4	0,032

Tabel 2 Berekening van stikstofrisico per dier

Diercategorie	Mestcode	forfaitair mestvolume (kg/dier)	Gem. mestvolume 40% hoogste bedrijven (kg/dier)	Risico mest Volume (kg/dier)	Gecorrigeerd forfaitair stikstofgehalte in mest (g/kg)	Stikstofrisico/dier (kg /dier)
Vleesvarkens	52a	1180	1455	275	5,8	1,60
Zeugen	51	4960	6117	1157	3,66	4,23
Legkippen	32a	22	27,13	3,85	20,9	0,080
Vleeskuikens	39	12	14,8	2,1	27,3	0,057

In bovenstaande tabel is de opbouw van deze berekening inzichtelijk gemaakt. Het gemiddelde mestvolume van de 40% bedrijven met het hoogste mestvolume per dier is berekend door uit te gaan van een normale verdeling in het mestvolume per dier. Het gemiddelde mestvolume van deze bedrijven is benaderd door het mestvolume te berekenen waar 60% van de bedrijven beneden blijft (= gemiddelde + 1/3 standaardafwijking) en het mestvolume te berekenen waar 98% van de bedrijven beneden blijft (= gemiddelde + tweemaal standaardafwijking). Vervolgens is het gemiddelde van deze twee mestvolumes als het gemiddelde beschouwd van de 40% bedrijven met het hoogste mestvolume per dier. In deze berekening is aangenomen dat de standaardafwijking in het mestvolume voor alle diercategorieën 20% bedraagt. Dit is een schatting aangezien er bijna geen gegevens over mestvolumina in de praktijk bekend zijn. De schatting heeft een groot effect op de uitkomst, als de standaardafwijking in het mestvolume per dier 10% is i.p.v. 20% dan is ook het milieurisico gehalveerd.

De totale hoeveelheid fosfaat en stikstof dat in het forfaitaire spoor structureel buiten de MINAS-administratie om kan worden bemest wordt berekend door het "milieurisico" per dier te vermenigvuldigen met het aantal dieren dat van het forfaitaire spoor gebruik maakt. In onderstaande tabel is berekend hoeveel kg fosfaat en stikstof buiten de MINAS-administratie om kan worden bemest.

Tabel 3 Schatting van totaal fosfaat- en stikstofrisico

Diercategorie	Aantal dieren (meitelling 2002)	Deelname (%)	Fosfaatrisico/ dier (kg/dier)	Fosfaatrisico (miljoen kg)	Stikstofrisico/ dier (kg/dier)	Stikstofrisico (miljoen)
Vleesvarkens	5.591.000	10	0,87	0,49	1,60	0,89
Zeugen	1.179.000	10	2,72	0,32	4,23	0,50
Legkippen	46.392.000	5	0,062	0,14	0,080	0,19
Vleeskuikens	54.660.000	5	0,032	0,09	0,057	0,16
Totaal				1,04		1,74

In dit rapport is het deelnamepercentage geschat op ongeveer 10% voor varkens en bij pluimvee iets lager (5%). Deze bedrijven hebben allemaal een mestvolume hoger dan het gemiddelde. Er is echter aangenomen dat het hier niet gaat om de bedrijven met de 10% hoogste mestvolume, maar dat het een willekeurige groep bedrijven is binnen de groep bedrijven met de 40% hoogste mestvolume per dier. Bij dit deelnamepercentage blijft er dus ongeveer 1 miljoen kg fosfaat en 1,7 miljoen kg stikstof buiten de MINAS-administratie. Indien het deelnamepercentage op zou lopen naar 50% dan zou bij het huidige dieraantal 6,5 miljoen kg fosfaat en 10,5 miljoen kg stikstof buiten de MINAS-administratie blijven.

Uit de interviews bleek dat de mest, die buiten de MINAS-administratie blijft, niet over grote afstand getransporteerd worden, om daar ingezet te worden ter vervanging van kunstmestfosfaat (en stikstof voor het benutbare deel), maar op korte afstand uitgereden worden (op het eigen bedrijf of een collega akkerbouwer in de directe omgeving) boven de toegestane (benodigde) mestgift. Om uit te rekenen hoe hoog de overbemesting per ha zou kunnen zijn, zijn in dit rapport de volgende aannames gedaan:

- overbemesting vindt alleen plaats in de concentratiegebieden;
- 80% van de varkens- en pluimveebedrijven liggen in de concentratiegebieden;
- Overbemesting vindt plaats op grond in eigendom of in de onmiddellijke omgeving op maïsland.

Volgens de landbouwtelling bedroeg het aantal hectares cultuurgrond op hokdierbedrijven in de concentratiegebieden oost en zuid in 2002 27.276. In het concentratiegebied kan dus over een oppervlakte van bijna 30.000 ha een overbemesting plaats vinden van $1,04 \text{ miljoen kg fosfaat} / 27.276 = 38 \text{ kg fosfaat/ha}$ en $1,74 / 27.276 = 64 \text{ kg stikstof/ha}$. Indien wordt aangenomen dat de mest, die buiten de MINAS-boeken blijft, op al het maïsland in de concentratiegebieden wordt uitgereden, dan kan er een overbemesting plaats vinden van $1,04 \text{ miljoen kg fosfaat} / 123.404 \text{ ha} = 8 \text{ kg fosfaat/ha}$ en $1,74 / 123.404 = 14 \text{ kg stikstof/ha}$. Bij een deelnamepercentage aan het forfaitaire spoor van 5% tot 10% wordt er in het concentratiegebied structureel 8 kg fosfaat/ha tot 38 kg fosfaat/ha en 14 kg stikstof/ha tot 64 kg stikstof/ha overbemest op een areaal van resp. 125.000 ha en 40.000 ha.

Indien het deelnamepercentage aan het forfaitaire spoor zou oplopen tot 50% dan zou de structurele overbemesting oplopen naar 53 kg fosfaat/ha en 84 kg stikstof/ha op 125.000 ha tot 238 kg fosfaat/ha en 380 kg stikstof/ha op 30.000 ha.

Bijlage 1 Berekening benodigd mestvolume in forfaitair spoor

Benodigd mestvolume om in forfaitair spoor uit te kunnen komen

	mestcode	P-productie	P-gehalte In mest	benodigd mestvolume	N-productie	Gasvormig verlies	N-gehalte In mest	Benodigd mestvolume	Benodigd mestvolume Op basis N en P	Mestvolume Volgens WUM	Heffing bij gemiddeld mestvolume in praktijk
Vleesvarkens	52a	4,6	3,9	1180	11,7	4,12	7,1	1070	1180	1200	
vleesvarkens	53a	4,6	3,7	1240	11,7	4,12	6,4	1180	1240	1200	
vleesvarkens	54a	4,6	3,4	1350	11,7	4,12	6,3	1230	1350	1200	
Fokzeugen	49	14,4	2,7	5330	28,1	9,56	4,3	4310	5330	5100	
Fokzeugen	50	14,4	2,9	4960	28,1	9,56	4,4	4210	4960	5100	
Fokzeugen	51	14,4	2,9	4960	28,1	9,56	4,5	4120	4960	5100	
Leghennen	30a	0,405	7,0	58	0,676	0,12	10,6	52	58	63,5	
Leghennen	31a	0,405	30,2	13	0,676	0,55	30,5	4	13	24	
Leghennen	32a	0,405	19,9	20	0,676	0,12	25,8	22	22	24	
Leghennen	33a	0,405	26,5	15	0,676	0,12	33,2	17	17	24	
Leghennen	34a	0,405	12,3	33	0,676	0,55	17,5	7	33	24	
Leghennen	35a	0,405	26,6	15	0,676	0,55	21,5	6	15	24	
Leghennen	36a	0,405	22,4	18	0,676	0,55	18,4	7	18	24	
Vleeskuikens	39	0,204	19	11	0,543	0,15	33,7	12	12	11	
3500	18	4,1	1,6	2560	10,2	3,43	2,8	2420	2560		
5000	18a	11,2	2,2	5090	27,4		4,6		5090		

Bijlage 2 Vragenlijst

Onlangs heeft u uw medewerking toegezegd aan een project van het EC-LNV naar de milieukundige gevolgen van de aanpassing van het forfaitaire spoor binnen MINAS. In deze notitie vindt u de vraagstelling die we u in een bijeenkomst voor willen leggen.

Achtergrond

Op 26 juni 2003 heeft de Tweede Kamer een wijziging van de Meststoffenwet aangenomen. In deze wetswijziging wordt o.a. het forfaitaire spoor in MINAS aangepast. Op dit moment zijn de forfaits in het forfaitaire spoor voor de boer ongunstig vastgesteld. De bedoeling van de wetgever is namelijk om de deelname aan het verfijnde spoor zo groot mogelijk te maken, omdat de sturingskracht van het verfijnde spoor groter is dan van het forfaitaire spoor. Met de wetswijziging is dit uitgangspunt verlaten en worden de forfaits in het forfaitaire spoor vastgesteld op de gemiddelde waarden uit de praktijk.

In het rapport van het EC-LNV "Vereenvoudiging MINAS;verkenning van opties" zijn de milieukundige gevolgen van de wetswijziging reeds kwalitatief beschreven. In dit project moet deze kwalitatieve beschrijving worden uitgediept tot een meer kwantitatieve beschrijving van de wetswijziging.

Het gaat er hierbij met name om hoeveel bedrijven straks van het forfaitaire spoor gebruik zullen maken en in welke mate de bedrijven in het forfaitaire spoor het management op hun bedrijf zullen aanpassen.

Aantal bedrijven en Managementkeuze bedrijven

Intensieve veehouderij

In het forfaitaire spoor moeten de bedrijven rekenen met forfaits voor de excretie per dier en de mestsamenstelling. Voor een intensieve veehouderij betekent dit dat de aanvoer van mineralen wordt bepaald door excretie per dier. Dit is in het forfaitaire spoor dus voor alle bedrijven gelijk, ongeacht of de werkelijke excretie hoog of laag is. Ook in het forfaitaire spoor moet in MINAS aanvoer en afvoer met elkaar in balans zijn. De bedrijven moeten dus een bepaalde hoeveelheid mest afvoeren. Aangezien ook de mestsamenstelling forfaitair is vastgesteld, dienen de bedrijven een hoeveelheid mest in tonnen of kuubs af te voeren die van te voren vast staat.

Bedrijven met een laag waterverbruik en daardoor een laag mestvolume per dier zullen dit mestvolume niet hebben. Deze bedrijven zullen mogelijk voor het verfijnde spoor kiezen, omdat het betalen van een heffing duurder is dan bemonstering en analyse van mest.

Binnen het forfaitaire spoor kan een veehouder zijn mestvolume echter verhogen door water aan de mest toe te voegen. Uitgaande van kosten voor bemonstering en analyse van ongeveer 1 Euro en mestafvoerkosten van 10 Euro per kuub is het tot een 10% lager mestvolume dan forfaitair voordelig om water aan de mest toe te voegen. Indien het mestvolume per dier nog lager is, dan is het voor de veehouder voordeliger om voor het verfijnde spoor te kiezen. Tot welk moment het bijmengen van water voordelig blijft is dus afhankelijk van de verhouding tussen mestafvoerkosten en bemonstering en analysekosten. Hoe dichter de kosten van bemonstering en analyse liggen bij de netto mestafvoerkosten hoe aantrekkelijker het wordt om water bij te mengen.

De informatiebijeenkomsten worden gehouden aan de hand van de volgende vragen:

- Wat is de drijfveer voor veehouders om straks gebruik te gaan maken van het forfaitaire spoor? (bijvoorbeeld financieel, of eenvoud of anders?)
- Worden voorlopers niet benadeeld?
- Kunt u bovenstaande redenering onderschrijven?
- Wat is de verhouding tussen bemonsteringskosten en transportkosten?
- Zullen alle veehouders, waarvoor het forfaitaire spoor volgens bovenstaande redenering aantrekkelijk is ook daadwerkelijk van het forfaitaire spoor gebruik willen maken. Welke overwegingen spelen daarbij nog meer een rol?
- Hoe zal naar verwachting de acceptatie in de akkerbouw zijn voor forfaitaire mest?
- Wat is volgens u het percentage dat gebruik zal (kunnen) maken van het forfaitaire spoor?
- Is dit percentage voor alle diercategorieën in de intensieve veehouderij gelijk?
- Als een bedrijf kiest voor het forfaitaire spoor gaat hij dan zijn mineralenmanagement op zijn bedrijf aanpassen? en zo ja, hoe?
- Zullen er meer bedrijven brijvoer kan voeren?

Melkveehouderij

In de melkveehouderij zullen bedrijven proberen binnen MINAS geen mest af te hoeven voeren. Het forfaitaire spoor kent een vast afvoerforfait voor gras, dat aan de lage kant is. Het is binnen het forfaitaire spoor daardoor veel moeilijker om mestafvoer te voorkomen dan in het verfijnde spoor. De verwachting is dat het amendement v/d Brink geen invloed zal hebben op het percentage melkveebedrijven dat gebruik zal maken van het forfaitaire spoor.

In de informatiebijeenkomst zal de volgende vraag aan u worden gesteld:

- Bent u het eens met de verwachting dat het amendement geen invloed heeft op het percentage melkveehouders dat gebruik zal maken van het forfaitaire spoor

Voor het inwinnen van informatie over de managementkeuzes van individuele veehouders worden: DLV, accountants, Cumela en NVV benaderd.

Voersamenstelling

Voor bedrijven die gebruik maken van het forfaitaire spoor is de excretie per dier niet meer van belang. Hierdoor zal de excretie per dier mogelijk weer gaan stijgen. Deze veehouders kunnen immers weer gebruik maken van goedkopere mengvoeders met hogere gehalten aan mineralen.

Vragen aan veevoerfabrikanten:

- Worden gehalten in het mengvoer inderdaad hoger als een deel van de veehouders (50%???) van het forfaitaire spoor gebruik zal maken?
- Bij welk percentage deelname wordt het aantrekkelijk om verschillende soorten voer te maken?
- Wordt er bij de voersamenstelling op dit moment gelet op de mineralengehalten?
- Wat betekent een hoog percentage deelnemers van het forfaitair spoor voor het gebruik van fytase, fasevoeding en brijvoeding?